

חנה בת־שחר: גרץ וברינדה

ח ל ק א

בן שלושים היה גרץ כאשר הכיר את ברינדה ועשר שנים המתין לה עד שנפטר אביה ונישאה לו. שניהם היו מבוססים בהרגליהם. לגרץ היתה אם זקנה שהיה מסור לה מאד. נשים רבות הוצגו לפניו, דרך־שידוך, אולם זו הפעם, כך סבר, הכיר במוחש את נערת חלומותיו.

בלונדינית היתה, זהובה ממש. שיערה גולש על כתפיה העגולות, לחייה אדמוניות, עיניה בולטות כלשהו אך תכולות ונפלאות. גופה היה גדול ושופע. גבוהה היתה מגרץ ותחילה הפריע לו הדבר, אולם מיד הפיסה דעתו וויתרה על עקביה הגבוהים; זריזה נשאה עצמה על בעליה השטוחות.

גרץ היה מוקסם. גם בחלומותיו לא האמין שיזפה באשה יפה כמוה. משהו כביר ורך. בקרבתה ניעזר בו רצון להתלקק. היא עשתה רושם על כל מכריו. הוא היה אסיר־תודה. אנשים החלו לדבר בשבח, להללו: איזה בר־מזל הוא, עוד ירחיק לכת. הוא עצמו האמין בכך, מאושר היה וגאה.

אירוסיהם נערכו בביתנו. ילדים היינו והדוד גרץ ניסה לשעשענו: הפריח באלונים, הקפיצם באוויר וניסה לרדוף אחריהם. כבד־תנועה היה. רגליו ניגפו, ולא עלה בידו רוב שנותיו עשה מאחרי שולחן־כתיבה של מורה וחוקר ועתה היה חורק כולו, נוקשה כבובת־מתכת שהחלידה. ניסינו למנוע אותו מלשים עצמו לצחוק. כשהיה נכנס היתה ברינדה כלתו יוצאת מחדרנו. אלגנטית מאד בשמלתה השחורה וגרבי־הניילון הכהות, הנוצצות. שיערה עטור הילה זהובה. נצטיירה לנו כגברת מעולמות אחרים.

ברינדה העריכה עצמה כאשת העולם הגדול. שעה שגרץ, חתנה לעתיד, ישב ספון במשלט ספריו, הכיר רק את ד' אמות חדרו ואת כיתת תלמידיו, הספיקה היא לסייר בעולם ולעמוד, כך אמרה, על טיבו. הכסף יענה את הכל, היתה נוקטת לשון חכמים. "נסיון החיים העשיר שלי והידע של גרץ הם הצירוף המוצלח להצלחה ואושר. חברותי תתאכזבנה. חשבו שאנשא לבסיד על סוס לבן. גרץ אינו יפה, אבל אני אטפח אותו".

הו, אז היינו מצפים שהדוד גרץ, כמוהו כצפרדע הירקרקת, ייהפך באהבתה לנסיך־החלומות. היא קנתה לו חליפה הדורה ואת שלו השליכה. גם עניבה יפה וכסופה הוסיפה. גרץ החל לחוש עצמו בעל־בעמיו.

ברינדה האמינה שצפוי לו עתיד מזהיר. אנשים סיפרו שבחו בפניה: מורה מצוין, איש־מדע מובהק, מוניטין יצאו לו. לולא היה רווק, מפבר היה עולה לגדולה. אפשר

אף לדרגת מנהל היה מגיע. מחקרו, "על היהודים בתקופת ימי הביניים", כבר עשה לו שם.

ביום חתונתם לבשה בריינדה שמלת-כלה לבנה, קצרה, שהדגישה את רגליה העבות. חזה הגדול הלך לפניו כגבנון, שופע מתיקות, ושפתיה משחה באודם עז. גרץ היה נלהב. בלי הרף חיך. בריינדה נראתה צעירה מכפי גילה, זוהרת. אנשים היו רפים אליה ושפעו מחמאות. בני משפחתה באו לברכה, למרות יחסיהם הגרועים מאז מות האב. הכל נשכה ונסלח לפתע. כחמאה מרופכת נמסה תחת מבטיהם הלטפניים. הזילה דמעות. האורחים אכלו ושתו, אף רקדו מעט. החתונה נסתיימה בשעה מוקדמת, אולם הזוג החדש קיבל שפע מתנות. עוד באותו ערב הספיקה בריינדה לפתח את קישורי המתנות כולן, ולהתאכזב. דלות-ערך היו, והיא הסיקה שהאנשים לא היו ראויים ליחסה החם והלבבי.

ליל כלולותיהם לא עלה יפה. היה זה אחד מלילות תמוז, אביך וחם. היא סלדה ממגע גופו. חשה כמו שיפוד חד מונח על בשרה. הוא היה מגורה להבהיל אך לא ידע בדיוק מה לעשות בה. מימיו לא ידע אשה. בשרה הרך הדהים אותו יותר משיער. אחרי דקות אחדות החלו להזיע ונפרדו, מאוכזבים קצת מעצמם ומתשור-קותיהם. שעה קלה שכבו כך והדממה כבדה. נמנעו מלהרהר. לבסוף גטלה אותו בזרועותיה ואימצתו אל גופה. מאד השתוקקה ללדת ילד, ולפיכך החליטה ללמדו לעשות זאת ויהי-מה.

לאחר מעשה שכבו בשקט. מרוחקים במקצת, והיא ביקשה ממנו שיספר לה על עבודתו. אסיר-תודה היה ובקול רך סיפר. חש עצמו מלוטף, כמו אפוף ערפילי משי. היא חשבה: זרעו זורם בגופי ומפרה אותי, ומחשבותיה לעז. החליטה שהיא מאושרת ואמרה בקול רם: אנו מאושרים, גרץ. אתה תהיה אדם גדול. הלילה התבהר והלך. רוח בוקר קלה החלה לנפוח בוויילונים. התכססה בסדין ולא יכלה להירדם. היריהורים הרבה הציקו לה והלילה היה קצר מדי. לפתע הדאיגתה דירתם השכורה שעלתה הון רב. שכבה פרקדן ותיכננה איך יממנו אותה. גרץ נרדם לצדה, תמים כילד, עצוב כלשהו בשנתו. למענו, חשבה, עלי להחזיק בדירה הנאה. הדבר יבנה אותו, ינתק אותו אחת-ועד מחיי רווקותו העלובים עם אם זקנה, בשכונה נידחת. עליו להינלד מחדש. כמו תינוק שכפית כסף בפיו.

ידיה היפות נחו לצדי גופה הגדול, המתנשם קלות. שאלה עצמה: האם השתוקקתי אי-פעם לגבר? – ולא יכלה למצוא תשובה. בלבנה היתה עדיין ילדה קטנה, שהת-אוותה לסוכריה מתוקה ומצצה אותה בהנאה קולנית. רוצה היתה שאחרים יאמינו שהנאתה שלמה, וחיבקה עצמה ברוך. אני נאהבת, אמרה לעצמה; אבל ידעה שהוא מעריץ אותה וגאה בה, והדבר נתן לה סיפוק גמור.

כבר למחרת באו לבקרנו, כמו הוגיע אותם ייחודם. בריינדה לבשה שמלה אדומה רועשת והדוד פרץ הדיף ריח סבון אנטיספטי חדש, שנועד, כפי הנראה, להפיג את ריח גופו. הריח המר של שקדים ומי-קולון אפף אותם וכמו הפרישם מהנוכחים בחזרי. למרות הצבע החם של שמלתה, נראתה בריינדה מוצלת ובתי-שחיה יבשים.

חיפשנו פתרון להסתייגותה ולא מצאנו. מרוחקת היתה ודיברה בעיקר על העתיד. שאלת הכסף הטרידתה מאד. גרץ היה מקשיב לה וחיוך קטן תלוי בזוויות פיו. מוכן היה לצחוק עמה, אם תאמר משהו משעשע. בכולם שילחה חיציה השנונים, ורק עליו הגנה בחום. אבל הוא לא היה זקוק כלל להגנתה. איש מאתנו לא ביקש לפגוע בו. הוא היה הדוד שלנו וכולנו חיבבנו אותו. משתוממים תהינו על טירחתה. אמו הזקנה ביקשה להתחבב עליה והעניקה לה מתנות, אלא שפשוטות היו ולא מצאו חן בעיניה: צעיף-תחרה שחור, מפית רקומה. אמרה באירוניה שראויה היא ליותר. גם האשה הזקנה סברה כך, אבל רק זאת מצאה ידה לתת לה, ומה שנתנה העניקה בכל לפה. כיון שכך קנתה בריינדה לעצמה את מתנותיה ולאחרים היתה מספרת שבעלה בחר בהן, אנשים שיבחוהו על טעמו הטוב.

לאט-לאט התבסס גרץ בחיי-נישואיו. הם ישרו בעיניו. נהנה למצוא את כותנותיו מגוהצות תמיד, והפיגיאמות ערוכות בערימה גאה בארון. בריינדה גילתה לו כמה מסודות הבשול והיתה משתפתו בסיפוריה על נסיונות גסטרונומיים במטבח. גרץ נהג להתפאר בה שהיא עקרת-בית למופת ומבשלת מצוינת. בתחילה לא חיבב ביותר את עוגותיה המצופות קרם ורדרד מתוק. היה שותה מים לחפות על המתיקות הזרה, אחר הסתגל גם לכך. גידל כרס, והיא סברה שעתה מראהו מכובד באמת. לפעמים היה מגלה התנגדות. את טעם החציל, למשל, לא סבל, וזמן-מה נעדר החציל מהתפריט היומי. אחר הופיע שוב והוא בלעז בלי התנגדות. משתדלת היתה מאד לקמץ בהוצאות, אולם משכורת המורה לא היתה מספקת. באותם ימים כבר היתה הרה וכבדה מאד על רגליה הקפיציות.

באו ימים שלא יכלה לקום ממיטתה כי נשימתה כבדה עליה ואפה דמם. הוא לא ידע מה לעשות בה והיא הן לא דרשה ממנו הרבה, משתדלת היתה להקל עליו. החליטה שדרכו חייבת להיות סוגה בשושנים. שעות רבות שכבה במיטתה וחשבה איך תסיר מכשולים מדרכו. תקוותה היתה שיעלה לדרגת מנהל, יסיים את עבודת-המחקר, יפרסם את ספרו. אולם חסרת-סבלנות היתה. אותו חורף האמירו המחירים והמורים שבתו. בריינדה רקמה חלומות. לרגעים הבהיקו עיניה ואחר עממו. גרוע מזה, היא החלה להתנכר לבעלה. גרץ ייחס זאת להריונה הקשה, אולם בריינדה רגזה עליו שהוא מפריעה מהירהוריה.

"לעולם לא תרחיק לכת", אמרה לו, נוגסת חלווה צמיגה שקנה בשבילה, לוקקת אצבעותיה. "אינך רואה אלא את המתרחש מתחת לאפך, ואילו אני צופה לעתיד". פירור של חלווה נשר על חזה הרחב, הטיל כתם שמנוני, והיא ניצרתו כלאחר-יד. גרץ גחן והרימו מהרצפה בצייתנות.

"מבוקר עד ערב אתה עסוק בתלמידים ומחברות. זה לא מיגע אותך סוף-סוף?"
גרץ הסכים שאין זה ענין גדול.

"מתי עסקת במחקרך לאחרונה?" שאלה בריינדה קנטרנית.

המחקר אכן סבל מחוסר-מעש, בעיקר משום שהיה יוצא לבלות עם בריינדה בערבים. "כדי לעסוק במחקר אתה זקוק להרחבת-הדעת. לולא דאגות הפרנסה, יכולת

להתמסר לכתיבת ספריך”.

בריינדה ניסתה לשכנעו להגר לאמריקה. הרעיון היה כולו שלה. קרוב־משפחה יוכל לסייע לגרץ למצוא משרת הוראה בבית־ספר עברי בגולה. לכאורה ענין פשוט, אבל לבו של גרץ לא היה עמו. חששות ניקרו בו. חש עצמו כעץ שתול ששרשיו יונקים ממקורות מים ידועים ובדוקים, אם גם מצומצמים קימעה, והנה מבקשים לעקרו, לשתלו אי־שם, בקרקע לא לו. ומה אם לא ייקלט? חיי־נדודים לא משכו את לבו. שאף לפינה שקטה ונוחה להצטנף בה. אולם יותר מכך שאף להשביע את רצונה של בריינדה.

ביום לידת בנם דמם אפה של בריינדה בקילוח בלתי־פוסק. גרץ החל לחשוש לחייה. נדהם ומבולבל תהה מה יהיו חייו בלעדיה. רק שנה היו נשואים אך נדמה היה כי בעבותות קשרה אותו אליה. מדוע, בעצם? הרי כמעט לא השתוקק אליה עוד. גדולה היתה ומגושמת, ולצדה חש עצמו דק כמחט. לפעמים היה מנסה להינעץ בה כבסלע, ומתגלגל מעליה שבור. בטנה היתה קשה כצור וחזה מלא ותפוח להפחיד. חושש היה שתתפוצץ אם יגע בה בציפרנו. אפילו צעדיה נעשו כבדים וברכיה, בלכתה, מפושקות קימעה. הוא גרתע מפניה, כילד מפני מפלצת מוזרה. כעסנית ונוקדנית היתה כלפיו. שעות רבות שרועה בכורסתה כהר־בשר. פורשת שלוחותיה. דוממת כמו התקרשה הוויתה. הוא היה מצמצם עצמו ומדמים, מנסה להרגיע עשתונו־תיו בקריאת ספר או בבדיקת מחברות של תלמידים. תכופות השתהה בישיבות המורים.

בריינדה חשה שהיא מרחיקתו מעליה, אבל נוח היה לה כך יותר. שעל־שעל עשתה דרכה עם תינוקה, ואילו את גרץ הניחה בינתיים בצדי הדרך. כשתפרוק מעליה את משאה הכבד, תשוב ותטול גם אותו עמה.

רופא־הנשים הסביר לה פנים. היו לו אזניים ורודות ושער כסוף. היא אהבה לעצום עיניים ולהרהר בו. שקוף היה כולו, גרמי ומוצק. חשה בידי הקטנות והזריות על בטנה. חלקלק, ומגעו קריר. בטחה בו שיעזור לה להשתחרר. תליו־זהב היה תלוי במיפתח כותנתו. דרך־עידוד היה מחייך אליה כאשר סחה לו על סבלותיה. בחדר־ההמתנה עמד ריח תרופות וטבק. הנשים היו סוקרות אותה ומבטן מתעכב על כרסה הנפוחה. היתה מסמיקה ומשתדלת להיראות יפה, אך לבסוף גמאס עליה הדבר.

כשגולד התינוק היתה אסירת־תודה. בהשפעת האתר הפכה קלה כנוצה, מרחפת כשרויה בחלום. אחזה ביד הרופא. חששה שתתעופף משם. חייכה סהרורית. מסינרו נדף ריח דמה. עיניו היו אפורות ושקדניות, אזניו הבהיקו כמעדן ורוד ולח. חשק קם בה לנגוס בהן. הוא היה מתוק ורך. בניע־ראש הודתה לו. היתה מאושרת, בן גולד לה ודואה היתה בחלל החדר, מרפרפת בהתרוממות־הרוח. כשניעורה מהזיותיה יפרה לחברותיה היולדות שבעלה ישלח לה פרחים. הוא יהיה מרוצה שילדה לו בן. אולם גרץ בא לבקרה צהוב כולו, התאונן שאינו חש בטוב והתנהג כמו ילד מפונק שנזחווהו. מבטיו, הבחינה, גששו לעבר המיטות האחרות. שש יולדות שזפנו נצפיפות בחדר הקטן. גרץ בלע רוקו. מעולם לא ראה נשים רבות כל־כך בכותנות־

לילה. שדיה של בריינדה היו קשים כעטינים. היתה זוללת ושותה כפרה, ומתאוננת בלי הרף על סדרי בית-החולים.

יונה קראה לתינוק, על שם אביה שהיה תקיף וחסון. תווי-פניו של התינוק היו כשל גרץ, אך היא התנחמה עד-מהרה. את כל חמימותה ותשוקתה השפיעה על התינוק השקט, בעל האזניים הבולטות. כעבור חודש שבה לאיתנה והחלה בהכנות לנסיעה. גרץ גדהם; קיוה שנגמלה משאיפותיה. אולם בריינדה רעיון נתקע במוחה שלמען בנם חייב הוא להיעשות אדם חשוב באמת.

קשה היה לגרץ להינתק. למעלה מארבעים שנות חייו היו נעוצות באדמה הזאת. חש כאב עמום כמו בעת כריתת אבר. חששות העיקו עליו, אולם בריינדה שוב יפתה בעיי-ניו. נבוך היה ומאוהב. היא היתה זהובה ומלאה, מגפפת את התינוק בלי הרף. גרץ גם הוא השתוקק לגיפופיה. בלילות היה חולם שהוא ילד קטן השוכב בחיקה החם. בבוקר היה קם בברכיים רפופות וידע שהוא מזקין, וחש חמלה על עצמו, עד לחול-ניות. נמאסו עליו החיים בבית-הספר. הוא כמו התמססם והדבר חרה לו. נוכח לדעת שבריינדה צדקה: לא היה לו שם עתיד. מדומה היה שהמנהל והמורים הצעירים דוחקים את רגליו. סמך על בריינדה שתמציא לו ענין חדש לענות בו.

חייו זרמו עד כה כנחל רוגע. מחלחל ורווה ומשקה את גדותיו. בריינדה כמו חפרה אליו ערוץ חדש, והוא חש שהים נשפך לתוכו וממלא אותו בגעש מימי הכבירים.

חלק ב

כעבור עשר שנים חזרו ואנו באנו לקבל את פניהם בשדה-התעופה.

"שמענו שהצלחת, דוד", אמרנו לגרץ ולחצנו את ידו.

חשבנו שתהפוך אותו לאדם אחר, אך הוא לכאורה נשאר כשהיה. מחייך וממלמל כבהיסח-הדעת, כמו מישהו זר מדבר מגופו. בדברו היה מניע זרועותיו כמין חרק בעל כרס, הפוך על גבו, שגפיו מפזזים בחוסר-ישע במאמץ להתיצב על רגליו. ניסינו לעזור לו, אך הוא היה מבולבל ולא שעה אלינו. בריינדה סיימה ענייניה במכס ומיהרה לקראתנו עם הספל ומזוודותיה הרבות. גמל-התעופה המה המון רב, אך אנשים פינו לה דרך. כמו טנק פילסה דרכה, ויוני בן העשר צמוד לעקביה, נאחו בשמלתה, כמו קנגרו זעיר הדבק אל כיס אמו. בריינדה גדלה כפליים. עדתה ענק ואצעדות, וטבעת-יהלום בלטה על קמיצתה. קולה, שפקע מסנטרה הפפול, עדיין רך היה ועתיר-גונים. הודתה לנו על קבלת-הפנים. העמסנו את המזוודות על המכונית.

"שמענו שעשית הון", אמרנו לגרץ.

"כן", אישר בקול נבוב.

בריינדה ציחקקה בשביעות-רצון, מסירה את משקפי-השמש:

"גרץ הרוויח דולרים. אני קניתי מניות". גלויית-פנים ישבה במכונית, נוצצת כולה.

"קהילה עשירה בסנט-לואיס", סיפר גרץ, מבטו בשמשת החלון הקדמי. הכביש רץ תחתנו כסרט שחור.

"ישבנו על סיר-הבשר", הוסיפה בריינדה. לא הדוד גרץ, חשבנו. הוא ישב בינינו מכוון כבשר שהתבשל. באצבעות עדינות היינו מגששים לגלות את מקום-התורפה. "ומה עכשיו, דוד?" שאלנו, לוחצים על הדוושה. גרץ לא הבין.

"גרץ ימשיך בכתיבת ספרו", ענתה במקומו. מהדקת את בנה הפלוא בחיקה, זרועו-תיה עבות כעבותות.

"כן", הזדרז גרץ להסכים עמה. "עכשיו אתפנה לכתיבת ספרי". "גרץ זקוק לדירה מרווחת", אמרה בריינדה. "לחדר-עבודה נוח". הבטנו בגרץ. הוא הצטמצם כולו. כאילו הספיק לו הסדק שבמושב המכונית. הדרך לירושלים התפתלה בין הרים. האופק היה מחותל בערפל כחול. יוני ניסה להיחלץ מזרועות אמו, אך היא הידקה לפיתתה. חייכה אליו דרך-חיבוב. "יוני אוהב להתפנק", אמרה.

הבטנו בילד. כחוש. עיניים גדולות, הוזהות כלשהו. דומה ניצל זמנו הפנוי לרחף בעולמות אחרים. פנינו אליו בדברים, ולא השיב. עיפעף וסופו שהתנמנם ונרדם, מכוונף בזרועותיה כבכלוב.

לימים הבחנו שיוני מגמגם. בריינדה היתה חסרת-סבלנות ודחקה בו לסיים. הוא היה נשמע לה בדרכו החרישית. כשביקשה היה מספר על טיולם בלונדון. בתשומת-לב היינו עוקבים אחר דבריו כדי להבינם. ביחוד אהב לספר על הפארק הלונדוני ועל השיט בסירות. "התהפכתי ובלעתי מים", היה אומר בעיניים בוהקות. חדנה פנימית היתה ממלאתו. נרגש כולו היה מנער בלוריתו ומצחק. צחוקו היה נעים, פעמוני-צלול. "אבא התחיל לצרוח", סיפר, ואנו יכולנו לצייר לעצמנו את גרץ נפעם וחרד, מפוז על החוף המלא המון חוגג, מטרף בזרועותיו. ילדים מפריחים באלונים צבעוניים לשמי לונדון האפורים כפלדה מותכת, אמהות אנגליות מטופחות מנופפות בידיהן וצוהלות זו לקראת זו בקריאות-חדנה חדות, על שפת הבריכה הירקרקת מדדים ברווזונים כרסתניים ומנקרים בחצץ ובחול הרטוב. סירות מטר-טרות, לבנות כממתות-אף, משייטות בבריכה הגדולה. משוטים חותרים ומפריחים אדוות מעוגלות על חלקת המים המנצנצת רצי אור וגלים קטנים.

גרץ נע, נגרף בהמון, מרפקים ננעצים בצלעותיו. במטושטש הוא מבחין בסירת-המנוע הקטנה של יוני שפסים אדומים מעטרים אותה ועוגן צהבהב מותווה בדפנו-תיה. הסירה זעה לאטה, רועדת תחתיה כבעוית. בריינדה תותרת אחריה, בסירת-משוטים קלה וארוכה כאגוז בהיר וחלקלק. בקלות יחסית היא נישאת והשמש נוגהת בזהב שערה. מרחוק היא נראית שקועה בחלום-נימפות אוורירי תלוש. גרץ מתאמץ להיאחז ביוני, מותח כמין קורים ביניהם, ובהולם-לב הוא רואה איך דמות הילד מצטמקת. הנה הוא זעיר והגלים נושאים אותו הרחק ממנו, לתוך האופק הממצמץ. נתפס הוא לחרדה נוקבת, כמו לעולם לא ישוב. כבר הוא חש בכאב חסרונו, עורג אל קירבתו. מעולם לא חש בצורך זה כמו עכשיו, כשהוא רואהו

במוחש מתרחק והולך מעמו.

יוני צחק, צוהל: "פתאום התהפכתי. הרבה סירות עם ילדים התהפכו שם". תפס בדופן הסירה שנתמלאה מים והיתה צפה על בטנה, קרירה ושוקטת. מבהיקה כולה בצבעי הקשת. מסנוור משמש, ספוג מים ונהנה מן הטבילה המסחררת, צף יוני עד שהגיע לחוף. גרץ אוחז בו ומושכו אליו. ידיו רועדות ופניו חיורים כסיד. "אבא פחד", קבע יוני. לא לעג. עובדה ולא עוד. יוני התגעגע לסירות של לונדון. לתחושת הדרור ולמזהלות הילדים החותרים.

"אבא אינו חובב ספורט", הסבירה בריינדה, "הוא איש הספר".

פניה היו רכים. מתענגת אף היא לזכר המים, הסירות והמפרשים הצחורים. כילדה, על חוף ימה של תל-אביב. בהונותיה שוקעות בחול המטוין וגלי ים חמים, מבעבעים, מלטפים את קרסוליה. גונים של תכלת וזהב מסתחררים, מסנוורים את עיניה. ברגעים כאלה היתה מופלגת מאתנו ולא ידענו אם לצחוק לה או לבכות.

באים היינו לבקרם והיא היתה מגישה לנו על המרפסת, מיץ ועוגיות פריכות. גרץ היה יושב בשולי כיסא-נוח, רכזן כלשהו, ורוקם חלומות: "אני מעדיף... אני חושב..." היה מדבר על עצמו הרבה דברים של כלום, כמשנן דברים שנאמרו.

על המדרכה היו דימדומי-קיץ. רוח חמה מגפיהה ניירות ועלים, גופת קלות בפכסים. גברים בנעלי-בית, במכנסיים קצרות. סיעת ילדים בעקבותיהם, נושאים סלי מזונות. בחצר היה יוני משחק, צועק בגרון ניהר, מגמגם מחמת התרגשות, מתמרן על אופניו כאחוז-תזוית. בריינדה, כמו לא מוותרת, היתה מגסה עדיין לחפון אותו בחיקה, לפנקו כנוס בזרועותיה. אולם הוא כמו פרץ גדר. היה חומק ממנה. כדג הטופח על חלקת המים בזנבו. יוצר מערבולות. באי-אמון היה גרץ עוקב אחרי מיבצעו הווירטואוזיים. "עוד יפול!" היה פולט בנושך את לשונו.

שעה שיצאה בריינדה לבור בשבילם דירה מרווחת לדור בה, היה גרץ ספון בחדרו, מתקין עצמו לכתיבה. היה יורד לקיוסק לקנות עתונים, עומד ומשתומם על בעל הקיוסק, נכה, הדחוק בקיטונו הצר. נזרות צבעוניות לקישוט תלויות אצלו בשרשרת מעל לחפיסות של גומי-לעיסה, סיגריות, סוכריות חמוצות—מהבהבות וכבות. גרץ היה ממצמץ לעומתן בתהייה. אחר פנה לאטו אל הספרייה העירונית.

יושב הוא בספרייה העירונית ובוהה בחללה. דף-נייר חלק פרוש לפניו כהזמנה לא-קרואה וריחם העתיק של ספרים משומשים בא בנחיריו. בעד החלונות מפציעה שמש-צהריים וגרץ ממולל בעטו ומתהרהר. לעתים הוא גודד במחשבתו בחזרה לסנט-לואיס. מתגעגע אליה קימעה, בייחוד להפסקות-הצהריים בחדר-המורים. על רצפת העץ המשוחה שענה מבהקת מחליקה כורסתו של המנהל הגהוץ. טלפון מטרטר. גרץ היה משלב רגליו ומשרבט על הנייר שלפניו. לעתים קוּוּ סתם, מאזין למילמול שמסביב. אנגלית לא ידע היטב, אך גוח היה לו באווירה הזרה. בתחילה התעניינו בו. ראו שמחריש, והסיחו דעתם. להוציא עניינים שוטפים של הפוליטיקה הישראלית, עליהם היה משוחח באידיש כבקי ורגיל, לא החליפו עמו דברים. גם אם ישב בסמוך לא היה צריך להתחרות באיש. תמיד היה מרחף קצת מעליהם.

מורה לעברית. גם תנ"ך. צעדים ראשונים. מהססים. אל"ף-בי"ת לתינוקות של בית רבן. לעתים, בכורסתו הרכה, בחדר-המורים בנכר, היה רוצה להחיות מראות. גבעות ילדות-עפר וטרשים-שהיה מטפס עליהן מקומח כולו בעפרן. פרוע. הבנין הרעוע בו שכן ה"חדר" והוא וחבריו היו משננים בו חומש וסידור כשרוח פורצת בחלונות הקרועים, הופתת את דפי הסידור בקול נפץ רך. בסנט-לואיס היו מרחבי דשא ירוק כסוח. פארק שאנשים גוצים משחקים בו גולף. בתים צחים, נמוכי-קומה. כבישים סלולים יפה. כמחפש היה שם בעיני רוחו אם תימצא לו גם כאן איזו גבעה שכואת, זרועה גרוטאות, פחיות חלודות ושברי זכוכית שהשמש גלפדת בחובן, שאפשר להשקיף מעליה לרגום את הכביש בגלעיני שזיפים סגולים, להטיח בפחיות. ושוב ושוב עסיסם המתוק ממלא את פיו רוק.

גייר חלק על שולחן-ספריה כנוע, ערימות ספרים כחומה; היסטוריה ואנציקלון-פדיות תנכ"יות. הנה הם כלי-מלאכתך. טול ועשה. בכוחם נתבקש לגרץ להחיות מחקר שהחל בו לפני עשר-שנים ומעלה ומאז לא הזין אותו במאומה. רק שרשי אותו מחקר עדיין תקועים במוחו. מצומקים ויבשים. הרעיון אמנם קיים, אי-שם, בתאי-הזכרון האפורים, אולם ככל שהיא הוגה בו, כך הוא נעשה מופרך בעיניו, נטול-משמעות. מחשבותיו נודדות כפרפרי-לילה כבדים, צונחים מרוב עייפות וקהיון. שקט זמזמני בחלל הספריה הקריר והמוצל. החלונות הגבוהים מסורגים והתכלת משובצת. חש הוא שתנומה גופלת עליו.

כמו מים צוננים לראש מתעלף היתה לו בתקופה זו בריינדה. ואולי מי-הרחח? לא היה בטוח. פעמים מופתע היה עדיין מצחוקה המצטלצל, כה צעיר ונמרץ. כל היום היתה עסוקה, צמודה לאפרכסת הטלפון. גם מכונת שכרה לה. "הוכחתי לקבלן", היתה מתלהבת. דירה גדולה רכשה בשבילם והיתה טרודה בריהוטה. גם יוני היה שם תמיד, כחידה שלא טרח בפתרונה.

בארוחת-הערב היו נפגשים. רכונים על השיירים היו מקשיבים לסיפוריה של בריינדה. יומה היה גדוש מעשים. מדי בוקר, ברוב עסק. היתה בודקת את התקדמות הבנייה של דירתם. מטפסת על הפיגומים. מסיטה אבנים, ממשמשת בכתלים, מפריעה לפועלים ומתווכחת עם הקבלן. גרץ היה מסכים עמה בכל. מאשר בהתלהבות את תכניותיה. זועם עמה על הקבלן ועל שאר הריקנים העוסקים במלאכת הבנין. פעמים היה מציע להתלוות אליה. היתה מסרבת, כמהווה של רצון טוב: "אתה שקוד על ספריך. עניינים מיגעים אלה הנח לי".

חזיון-ביעותים היה פוקד את גרץ. הנה יישב בספריה, לפניו הגייר הריק, ערימת הספרים מתגבהים ככתלים, סדורים לצדדיו, ובפתח הריבוע תופיע פתאום בריינדה. תווי-המיתאר של צלליתה הגדולה מודגשים באור הזורם בצדעיה מן המסדרון המואר. כחשרת ענן תרד עליו. פחד תקפו מפני הגילוי. בזרועותיו יחפה על הגייר הריק, יכוף כאגמון ראשו, וימתין, ובריינדה, עיניה ברקים, תמטיר עליו רעמיה. אבל עיניה של בריינדה היו צלולות כאגמים כחולים. וחנונה היתה אליו באותם ימים, כמו הגיעה אל חוף-מבטחים.

חלק ג

ביום-הולדתו של יוני הושלמה דירתם. בריינדה החליטה לחגוג. הזמינה אותנו לארוחת-ערב.

במרכז חדר-המגורים היה השולחן ערוך בשפע: פשטידות מתוקות, ירקות ממולאים ודגי כינרת כסופים, שלמים, על ראשם זונבם היבש. ניכר היה שבריינדה טרחה הרבה להוכיח לנו את ידענותה בבישול ובאירות. היתה עומדת עלינו וגודשת את צלחותינו. מזרזת אותנו לאכול תחת עינה הצופיה, כאילו לפיטום אנו מזומנים אליה. קומקום הקפה רתח במטבח ובריינדה נחפזה לכבותו. שאת לא יכלה דברים רותחים בלא שתהיה לה שליטה עליהם. בשובה, נושאת טס עמוס צלוחיות ותקרובת, חייכה ואמרה:

"שטרודל-תפוחים. חביב על גרץ. התכבדו בבקשה".

השטרודל אמנם היה פריך וחמצמץ כהלכה, אך גרץ לא טעם גם ממנו. מדבר היה. מכביר מלים. מבקש היה לדעת מה דעתנו. על הדירה והארונות ושאר האבזורים. פעם-בפעם היה מפסיק ומקשיב בריכוז רב לדבריה של בריינדה—על הקבלן והנגרים והקשיים הלא-צפויים.

"עדיין אינני מרוצה לגמרי", קבל, בהדגשה מיותרת. "יש בדעתי לשכלל עוד. הביטו כאן. האין הקיר הזה יפה? והצבע? והגומחה? כאן אתלה עציץ. או תמונה אמנותית".

"ומה דעתכם על הנוף?" משך אותנו למרפסת. "משרה שלנה: עצים. ירק. כשנוף כזה מול עיניך, אתה יכול ליצור..."

תוסס היה כולו, ואנו חשנו שהכוחות המפעפעים בו מבקשים פיצוי לפתע. "לא. אינכם מסוגלים להעריך. עבודה רבה השקעתי כאן עד שהכל עלה יפה", הוסיף כמצטדק. "והדירה. כל חדר, פנינה. בואו. במו-עיניכם תיוכחו. אני מרוצה מאד. חדר-השינה. המלה האחרונה באופנה".

שתי מיטות עמדו שם, מרוחקות מעט זו מזו, כמו לא רצו ליקרב בשנתם. והשידה ביניהן, מגובבת חפצים שרכשה לה בריינדה באמריקה. ועוד ארון-קיר. כה מגושם ובולט וגזנו חום תחוח. כמו לקבור הכל תחתיו הוא אומר.

באה בריינדה, מגנבת ידיה במטלית. הטילתה על כתפה ואמרה:

"ואת חדרו של יוני ראינו?"

על הפונגית הצטופפו בזכות קפואות-פנים. וילון מנוקד היה תלוי ברפוי. בפניה הוצנע כדור-רגל פחוס. שולחן-הפתיכה היה ריק, כמו מיותר. והמיטה הסתורה מכוסה מעטה ניילון, שלא תתלכלך. בריינדה אמרה:

"יוני חבב בזכות. עכשיו כמעט אינו מתעסק בהן".

בדרכנו עברנו את החדר המיועד לספרייתו של גרץ. תלי ספריו היו עדיין ארוזים בקרטון והארונות עמדו פעורי-פה כבזעקה.

חזרנו לחדר-המגורים. טבענו בשטיחים פרסיים מנקרי-עיניים. בריינדה הזמינה אותנו לשקוע בכורסות קצוצות-הרגליים ועל הספה הנמוכה.

"יפה מאד!" אמרנו, מנסים למצוא מקומו על הריפוד הנוקשה.
 "ועכשיו מה, גרץ?" שאלנו בסבר-פנים, "מה הלאה, דוד?"
 "אבא כותב ספר", הזדרז יוני לענות. עיניו הכהות הגחילו. רצין וזקוף נשען על
 מסעד הכורסה.

בריינדה נפחה ידה בזילזול, כמו מסירה בהינף-יד מיטרד קל-ערך. "מילא", וחיוך
 של שובע האיר את פניה, "אין לכך חשיבות. העיקר, דירה והכנסה יש לנו..."
 גרץ לטש עיניו. גינוחה היתה ועיניה כמצועפות.
 "כן", סתם, "אין לכך חשיבות".

בריינדה אמרה: "תשתו עוד קפה?"
 השיחה התגלגלה אל ענייני היום. גרץ מיעט בדיבור. כמו נסתתמו מעיינותיו.
 תהום רבה.

בחוץ רעם קטנוע, במקוטע התיו אוויר דחוס. נערים שרקו לנערותיהם. שמענו
 צחוק מידרדר. משב-רוח חם טילטל את הווילונים החרורים. גרץ, שקוע לרגעים
 בסרעפיו, היה שף עיניו בחזקה וממזמץ אל האור. את עניבתו התיר, כמו חש מחנק.
 על אדן החלון נשען יוני, גבו אלינו. לפתע נרעדו כתפיו הילדותיות.
 "הילד עייף", אמרה בריינדה.

גם אנחנו. קמנו להיפרד. גרץ ובריינדה ירדו ללוותנו.
 בחוץ נשבר השרב. ירח מלא ושחוק צף בשמיים. פסיעותינו הידהדו על השביל
 המרוצף חצץ. בשוליו התגבבו שיירי חמרי-בניין: טיט קרוש, גבעות-חול קעורות,
 השעה היתה מאוחרת והבית דמם. הרוח החמה הצמידה את החולצות המיוזעות
 אל גבינו.

הם ליוו אותנו למכונית שחנתה מעבר לכביש. מכוניות חולפות, צפות באגמי אור.
 צהוב ואדום רוטט, לסירוגים.
 "תבואו לבקר שוב", אמרה בריינדה, עודה עירנית ועליוה. ניכר היה בה ששבעה
 נחת מביקורנו.

"לילה יפה" לחש גרץ, מבטו כנוס. ענפים של שיח מגודל טפחו על פניו.
 "מדוע אינך נזהר?" רטנה בריינדה, מסלקת את הענפים. פנס כדורי ניצב בקרן
 הרחוב. מזליף קווי-אור, שלולית של נוגה תחתיו.
 נפרדנו בחמימות. חייכנו. הם נותרו מאחור. על המדרכה. בכל-זאת יחד.
 מרחוק הבלית עיניה של מכונית מתקרבת. הדלקנו את המנוע. גוף אפל אץ
 לקראתנו. עיני המכונית הקרבה נקבו את החשכה כעיני חיה.
 לשבריר של שניה ראינו את גרץ חוצה את הכביש. ראינוהו נלכד במלתעות האור
 של פנסיה. המכונית בלמה בחטף. ראינו את גרץ שרוע במדרגה התחתונה של האור.
 בריינדה גהרה עליו, כגוש בזלת מרטט. גרץ היה מיבב כתינוק.